Editörler
Prof. Dr. Hasret ÇOMAK / Doç. Dr. Caner SANCAKTAR
Yrd. Doç. Dr. Volkan TATAR / Dr. Burak Şakir ŞEKER

KARADENİZ JEOPOLİTİĞİ

İSTANBUL - 2017
BETA

Scanned with CamScanner

Yayın No:
İşletme-Ekonomi Dizisi:

Karadeniz Jeopolitiği
Editörler:
Prof. Dr. Hasret Çomak
Doç. Dr. Caner Sancaktar
Yrd. Doç. Dr. Volkan Tatar
Dr. Burak Şakir Şeker

Birinci Baskı: Ocak 2018
ISBN: 978 - 605 - 242 -
Tasarım Uygulama: Gökhan Ayrancı
Kapak Tasarım: Gökhan Ayrancı

Baskı ve Cilt: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. Km. Başkent Organize
Sanayi Bölgesi 22. Cadde No: 6,
Malıköy / Sincan / Ankara
(Sertifika No. 26886) (0312) 640 16 23

® 2017 Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
Tüm hakları saklıdır. Tamamının ya da herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan çoğaltılması yasaktır.

Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
Sertifika No: 16136
Narlıbahçe Sok. No: 11 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 511 54 32 - 519 01 77 Fax: (0212) 513 87 05 - 511 36 50
www.betayayincilik.com

Scanned with CamScanner

İ Ç İ N D E K İ L E R

Önsöz
Hasret ÇOMAK iii

1. BÖLÜM
KARADENİZ'İN KISA TARİHİ

Tarih Öncesi Çağlarda Dünya Ticaretinin Merkezindeki Karadeniz
R. Haldun Aydıngün, Şengül Aydıngün 3

Medeniyetler Tarihi İçinden Doğu-Batı Perspektifinde Karadeniz'e Bakmak
Eyyub Kandemir 9

2. BÖLÜM
KARADENİZ'İN JEOPOLİTİK VE JEOSTRATEJİK ÖNEMİ

Jeopolitik ve Jeostrateji Kavramları
Ahmet Keser 27

20. Yüzyılda Jeopolitik Düşünce Oluşumu
Metin Aksoy, İsmail Köse 37

Karadeniz Güvenlik ve İstikrar Sürecine Bakışta Realist Yaklaşımın Hâkim Görünümü
Cengiz Okman 43

Klasik ve Eleştirel Jeopolitik Çerçevesinden Karadeniz Coğrafyası
Göknil Erbaş Doğan 73

Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği
Eyyub Kandemir 81

Scanned with CamScanner

Genişletilmiş Karadeniz Bölgesi Kavramının Türkiye'nin Jeopolitiğine Etkileri
Murat Koray 91

2050'li Yıllarda Kuzey Kutbundaki Alternatif Deniz Ticaret Yollarının Karadeniz'in Jeopolitiğine Etkisi
Murat Koray 113

3. BÖLÜM
KARADENİZ'E KIYIDAŞ ÜLKELER VE YENİ JEOPOLİTİK DENGELER

Karadeniz'e Kıyıdaş Ülkeler ve Yeni Jeopolitik Dengeler
Halil Erdemir 125

Rusya Federasyonu'nun Karadeniz Bölge Politikası ve Yeni Güç Dengeleri
Giray Saynur Derman 147

Rusya Federasyonu'nun Avrasya Birliği Politikaları Çerçevesinde Ukrayna Politikalarını Anlamak
Sina Kısacık, Şeniz Denizelli 163

4. BÖLÜM
KARADENİZ'E KIYIDAŞ ÜLKELERİN ULUSAL GÜVENLİK STRATEJİLERİ

Karadeniz'e Kıyıdaş Ülkelerin Ulusal Güvenlik Stratejileri
Hüsmen Akdeniz 189

Putin Doktrini ve Rus Savaş Stratejisinin Değerlendirilmesi
Hasret Çomak, Burak Şakir Şeker 231

5. BÖLÜM
KARADENİZ'İN GÜVENLİĞİNE YÖNELİK YENİ GELİŞMELER

Soğuk Savaş Sonrası Karadeniz'e Kıyıdaş Ülkelerin Siyasal Sistemleri ve Bu Sistemlerin Karadeniz Güvenliğine Etkileri
Adem Bağış Alçiçek 241

Scanned with CamScanner

Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Avrasya Jeopolitiğinde Yaşanan Değişimlerin Karadeniz Güvenliğine Etkileri
Ufuk Cerrah 249

Gürcistan'ın Devam Eden Etnik Sorunları: Abhazya, Güney Osetya ve Cavahetya
Hasan Oktay, Keisuke Wakizaka 271

Karadeniz'de Rusya'nın Askeri Müdahalelerinin Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi: Abhazya ve Güney Osetya Örnekleri
Murat Güneylioğlu, Cem Savaş 281

Kırım'ın Ruslar İçin Anlamı, İşgali ve İlhakı
Halil Erdemir 297

Rusya'nın Kırım'ı İlhakı ve Kırım Referandumunun Uluslararası Hukuka Aykırılığı
Gökçe Hubar 305

Kırım Sorunu ve Soruna Müdahil Olan Devletlerin Savundukları Tezler
Mesut Şöhret 319

Ukrayna Krizi ve Birleşmiş Milletler
Ömer Ertuğrul Meral 335

Ukrayna Krizi ve Avrupa Birliği
Dilek Yiğit 341

Doğu Ukrayna ve Kırım'ın Uluslararası İnsancıl Hukuk Bağlamında Değerlendirilmesi
Şahin Keskin 355

NATO ve Rusya Federasyonu'nun Karadeniz Politikaları
Doğan Şafak Polat 365

Black Sea Security in the Context of NATO-Russia Relations since March 2014
Adnan Seyaz 391

Scanned with CamScanner

Karadeniz Deniz Güvenliği: Bölgesel İşbirliği Girişimleri Çerçevesinde NATO – Rusya Federasyonu Rekabeti
Hasret Çomak, Burak Şakir Şeker 403

Kafkasya'daki Jeopolitik Değişimlerin Karadeniz Güvenliğine Etkileri
Ufuk Cerrah 417

Orta Doğu'daki Gelişmelerin Karadeniz'in Güvenliğine Etkileri
Sercan Doğan 479

Karadeniz Bölgesi ve Küresel Terörizm
A. İnci Sökmen Alaca 489

6. BÖLÜM
KARADENİZ VE ENERJİ

Rusya Federasyonu'nun Enerji Güvenliği ve Karadeniz'in Önemi
Anıl Çağlar Erkan 503

AB'nin Enerji Güvenliği ve Karadeniz
Kadri Bahtiyar 523

Hazar'ın Enerji Güvenliği ve Karadeniz
Sanem Özer 555

Energy Security in Central Asia and Black Sea (Through USA, Russia and China Politics)
Ainur Nogayeva, Gaukhar Jumadilova 571

Kafkasların Enerji Güvenliği ve Karadeniz
M. İhsan Kuyumcu 587

Orta Doğu'nun Enerji Güvenliği ve Karadeniz
Özkan Gönül 593

Karadeniz Ülkelerinde Yenilenebilir Enerji Potansiyeli
Mustafa Oktay Alnıak, Aylin Çelik Turan 611

Karadeniz Ülkelerinde Nükleer Enerji Potansiyeli
Mustafa Oktay Alnıak, Aylin Çelik Turan 621

Scanned with CamScanner

Karadeniz Enerji Diplomasisi: Boru Hatları Rekabetinin Yeni Kesişme Noktası
Azime Telli Serpin.....641

Dünyadaki Doğal Gaz ve Petrol Talebi Çerçevesinde Karadenizde Enerji Güvenliği
Mesut Şöhret.....653

Karadeniz'de Stratejik Enerji Yönetimi
Zafer Adıgüzel.....683

7. BÖLÜM
KARADENİZ'E KIYIDAŞ OLMAYAN DEVLETLERİN KARADENİZ POLİTİKALARI VE STRATEJİLERİ

ABD'nin Karadeniz Politikası - I
Zafer Adıgüzel.....695

ABD'nin Karadeniz Politikası - II
Hatice Nur Germir.....707

Karadeniz - Hazar Ekseninde ABD Rusya Çekişmesi
Nejat Tarakçı.....715

Almanya'nın Karadeniz Politikası: Kırım ve Kafkasya'ya İlişkin Öncelikleri
M. İhsan Kuyumcu, Ömer Ertuğrul Meral.....723

İngiltere'nin Karadeniz Politikası
Hatice Nur Germir.....729

Çin'in Karadeniz Politikası
İhsan Ömer Atagenç, Ümit Alperen.....737

Yunanistan'ın Karadeniz Politikası
Sezai Özçelik, Ayşegül Bostan.....749

Azerbaycan - Karadeniz Ekonomik İşbirliği İlişkileri: Neoliberal Kuram Perspektifi Açısından Analizi
Agil Mammadov.....777

Scanned with CamScanner

8. BÖLÜM
ULUSLARARASI KURULUŞLARIN KARADENİZ POLİTİKALARI VE STRATEJİLERİ

Birleşmiş Milletlerin Karadeniz Politikası
Nuri Gökhan Toprak, Volkan Tatar 789

Avrupa Birliği'nin Karadeniz Stratejisi ve Politikaları
Halil Erdemir 795

Avrupa Birliği'nin Karadeniz Bölgesine Yönelik Politikasının Güvenlik Boyutu
Giray Saynur Derman, Karakoz Zhumabekova 807

Avrupa Birliği'nin Kafkasya Politikası ve Karadeniz
Adnan Seyaz 817

Avrupa Birliği'nin Karadeniz Politikası Bağlamında Bulgaristan ve Romanya'nın Birliğe Katılımı
Buse Öner 827

NATO'nun Karadeniz Uygulamaları
Dinçer Bayer 841

Bağımsız Devletler Topluluğu
Zafer ADIGÜZEL 849

21. Yüzyılda Karadeniz Jeopolitiği Bağlamında Jeostratejik Bir Yapılanma Olarak Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)
Sina Kısacık, Şeniz Denizelli 857

21. Yüzyılda Karadeniz Jeopolitiği Bağlamında Rusya Federasyonu'na Rakip Bir Oluşum Olarak GUAM
Sina Kısacık 889

Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi / Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi ve Karadeniz
Ahmet Sapmaz 919

Scanned with CamScanner

İslam İşbirliği Teşkilatı ve Karadeniz Stratejisi
Kübra Deren Ekici 939

9. BÖLÜM
KARADENİZ'İN HUKUKİ REJİMİ

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin Uygulamaları
Dinçer Bayer, İbrahim Akın 949

Karadeniz'in Statüsü ve Boğazlar Geçiş Rejimiyle İlgili Çok Taraflı Antlaşmalar Süreci
İsmail Köse, Metin Aksoy 959

Uluslararası Hukukta Boğazlar Sorunu ve Osmanlı Devletinde Türk Boğazlarının Geçiş Rejimi
Serdar Örnek 977

Lozan (Lausanne) Boğazlar Sözleşmesi; Türk Boğazlarının Hukuksal ve Siyasal Rejimi
Çağrı Alagöz 983

Montreux (Montrö) Boğazlar Sözleşmesi; Türk Boğazlarının Hukuksal ve Siyasal Rejimi
İbrahim Akın, Dinçer Bayer 989

Üç Sözleşmede Türk Boğazlarının Rejimi: Sevres, Lausanne ve Montreux
Serdar Örnek 1007

Montreux (Montrö) Sözleşmesinin Feshinin Karadeniz'in Jeopolitiğine Olası Etkileri
Ahmet Keser 1017

Karadeniz Yetki Alanları
Hüseyin Çelik, Hakan Çetinoğlu 1031

Karadeniz'de Türk Deniz Yetki Alanları ve Deniz Sınırlandırmaları
Emete Gözügüzelli 1040

Kanal İstanbul Projesi ve Hukuki Rejimi
Hasret Çomak, Hüseyin Çelik 1061

Scanned with CamScanner

Karadeniz'de Uluslararası Hava Sahası ve Uçuş Malumat Bölgeleri (FIR)
Hüseyin Çelik, Kadri Bahtiyar 1069

10. BÖLÜM
KARADENİZ BÖLGESİNDEKİ EKONOMİ - POLİTİK GELİŞMELER

Karadeniz'de Ekonomik İşbirliğinin Jeopolitik Açıdan Önemi
Duygu Yücel, Emine Çakmak Kılıçaslan 1079

Zayıflayan İktisadi Entegrasyonlar Döneminde Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) ve Karadeniz Jeopolitiği
Uğur Özgöker, Sedat Aybar, Güney Ferhat Batı 1091

Avrupa Birliği Modelinde Orta Asya'da Yeni Bir Entegrasyon Süreci: Orta Asya Ekonomik Birliği (OAEB) ve Karadeniz Güvenliğine Etkileri
Musa Karademir 1101

Rusya Federasyonu'nun İşgücü Piyasası Açısından Değerlendirilmesi
Gülşen Sarı Gerşil 1109

2008 Krizi ve Turizme Dayalı Büyüme: Karadeniz Ülkeleri Örneği
Ebru Topcu 1119

Sosyalizm Sonrası Bulgaristan ve Romanya'da Ekonomi-Politik Değişim
Caner Sancaktar 1129

11. BÖLÜM
TÜRKİYE'NİN KARADENİZ POLİTİKASI

İkinci Dünya Savaşı Dönemi Türkiye'nin Karadeniz Politikası
Volkan Tatar, Gözde Şadan 1147

1945-1990 Arası Türkiye'nin Karadeniz Politikası
Volkan Tatar 1159

Türkiye'nin Karadeniz Politikası; 1990 Sonrası Dönem
Volkan Tatar, Gaye Altuner 1167

Scanned with CamScanner

1990 Sonrası Ukrayna – Türkiye İlişkileri
Maryana Kuzma, Iryna Klopova 1175

Türkiye'nin Kırım Krizi Politikalarının Değerlendirilmesi
Doğuş Sönmez 1185

Kırım 2014 İşgaline Karşı Kırım Tatarları ve Türkiye'nin Politikaları ve Yaklaşımları
Sezai Özçelik 1199

Rusya'nın Kırım'ı İşgal ve İlhakı Bağlamında Türkiye'nin Ukrayna ve Rusya Federasyonu İle İlişkileri
Giray Saynur Derman 1223

Türkiye'nin Karadeniz'deki Stratejik Yönetim Yaklaşımı
Zafer Adıgüzel 1239

Türkiye'nin Enerji Güvenliği ve Karadeniz
Nuri Gökhan Toprak 1247

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün Türk Kamu Diplomasisine Etkileri
Emine Çakmak Kılıçaslan 1255

Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Karadeniz Bölgesinin Güvenliğine Etkileri
Serpil Bardakçı Tosun 1267

Türkiye'nin Kafkaslardaki Milli Menfaat ve Hedefleri Nelerdir?
Mehmet Çetin 1273

Scanned with CamScanner

GÜRCİSTAN'IN DEVAM EDEN ETNİK SORUNLARI: ABHAZYA, GÜNEY OSETYA VE CAVAHETYA

Hasan OKTAY*, Keisuke WAKIZAKA**

Giriş

1980'lı yılların ikinci yarısında başlayan Perestroyka süreci ilerledikçe Sovyetler Birliği'nin dört bir yanında etnik sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar bazı yerlerde şiddetli çatışmaya dönüşüp günümüze kadar devam etmiştir. Eski Sovyetler Birliği'ni oluşturan ülkelerden biri olan Gürcistan'a bakarsak 1990'lı yıllarda Güney Osetya ve Abhazya'daki etnik çatışmalar Rusya da müdahale ettiği için süreç çok karmaşık ve şiddetli yaşanmıştır. 2008'de başka birçok ülkenin aksine Rusya tek taraflı olarak bu iki bölgenin bağımsızlığını tanımıştır. Bu bölgelerle ilgili sorun günümüzde de devam etmektedir. Ayrıca Gürcistan'ın güneybatı kısmında yer alan Cavahetya Bölgesi'nde yaşayanların birçoğu Ermeni'dir ve bu bölge ve Gürcistan Hükümeti arasında da sorun mevcuttur.

Günümüze kadar Abhazya ve Güney Osetya Sorunları ile ilgi tartışmalarda Abhazya ve Güney Osetya birbirinden ayrı meseleler olarak ele alınmıştır. Oysa; bu iki sorun hem tarih, hem uluslararası ilişkiler, hem de uluslararası hukuk açısından birçok ortak noktaya sahiptir. Bu sebeple bu makalede bu iki bölge aynı bölümde ele alınarak uluslararası hukuk ve uluslararası siyaset açısından incelenecektir.

Cavahetya meselesine bakarsak, Türkiye'deki çalışmalarının çoğu "Ahıska Türkleri sorunu", "Ermeni Meselesi" ve "Ermeni Tehdidi" bağlamında yapılmakta ve bu bölgenin güncel durumuyla ilgili incelemelerin sayısı ise yok denilecek kadar azdır. Bu yüzden bu makalenin Cavahetya ile ilgili bölümünde Sovyet sonrası tarihi süreçten başka güncel durum ve Kafkasya'daki uluslararası ilişkilerin bu bölgeye etkileri de yer alacaktır.

1. Abhazya ve Güney Osetya Sorunları

1.1. Uluslararası Hukuk Açısından: Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı mı Toprak Bütünlüğü mü?

Abhazya ve Güney Osetya'nın Gürcistan'dan bağımsızlığı istemesi "Gürcistan-Gürcüler tarafından asimile edilme korkusu" ve "ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı"na dayanmaktadır.

---

* Doç. Dr.; Uluslararası Vizyon Üniversitesi Rektör Yardımcısı, Kafkas Stratejik Araştırma Merkezi (KAFKASSAM) Başkanı.

** Arş. Gör.; Antalya AKEV Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Kafkas Stratejik Araştırma Merkezi (KAFKASSAM) kıdemli araştırmacısı.

Scanned with CamScanner

Abhazya tarafı Abhazya tarihini şöyle algılamaktadır: bugünkü Abhaz halkının kökeni eskiçağda Abhazya'da yaşayan Abazgialılar ve Apsilyalılardır.[1] Ortaçağ'da kurulan Abhaz Krallığı Batı Gürcistan'ın geniş bir alanı üzerinde hâkim olmuş ve burada da Abhazlar yaşamışlardır. Gürcücede Şervaşidze olarak geçen ve yakınçağda Abhazya'ya hükmeden Çaçba ailesi de Abhazdır. O dönemdeki Abhaz Krallığı Gürcistan'dan farklı bir ülkeydi. 19. yüzyıldan beri Abhazya'ya, özellikle Abhazya'nın güney kısmında yer alan Samurzakan (Gal) bölgesine Gürcüler yerleştirilmişlerdi. Dolayısıyla Abhazya'da Gürcülerin nüfusu artmış ve Samurzakan bölgesinde yaşayan Abhazlar da Gürcüler tarafından asimile edilmiştir.[2]

Sovyetler döneminde ise; 31 Mart 1921 tarihinde Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin ilanından sonra, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi 1922 yılının Şubat ayında Abhazya'nın statüsünü Gürcistan'la "Anlaşmalı Sosyalist Federal Cumhuriyet" olarak belirtmiştir. Hatta egemenliğe ilişkin olarak, 1925 yılında hazırlanan Abhazya Anayasası'nın 5. maddesinde Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin devlet iktidarını kendi toprağında herhangi bir iktidara bağlı olmaksızın müstakil olarak icra edeceği belirtilmiştir. Bir de bu madde, Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin egemenliğinin Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Transkafkasya Sosyalist Federal Sovyet Cumhuriyeti'ne ve SSCB'ye gönüllü olarak girdiği için yalnızca bu ittifakların anayasalarında belirtilmiştir. Ayrıca, aynı maddede Abhazya SSC vatandaşlarının kendi cumhuriyetlerinin vatandaşlığını korurken, Transkafkasya SFSC ve SSCB'nin vatandaşı sayıldığını, Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin hem Transkafkasya SFSC'nden hem de SSCB'den serbestçe ayrılma hakkını saklı tuttuğunu ve Abhazya SSC'nin topraklarının kendisinin onayı olmadan değiştirilemez olduğu[3] da belirtilmiştir. Yani Abhazlar o dönemde Abhazya Gürcistan'a bağlı olmadığını savunmaktadırlar. Fakat 1931'de dönemin Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Joseph Stalin tarafından Gürcistan'a bağlı bir özerk cumhuriyet statüsüne düşürülmüştür.[4]

Abhazya tarafına göre, Stalin döneminde Sovyetler Birliği merkez hükümeti Nestor Lakoba gibi birçok Abhaz aydınını katletmiş, eğitim dilini Gürcüce yapmış, Abhazlar'a yoğun bir asimilasyon politikası uygulamış ve bölgeye çok sayıda Gürcü yerleştirmiştir. Ayrıca Abhazya tarafı savaş sırasındaki olaylardan da söz ederek, Gürcistan'ı Sovyetler Birliği döneminden beri devam eden "etnik temizlik ve asimilasyon" politikasını uygulamakla suçlamaktadır. Abhazya bu noktalardan hareketle "kendi kaderlerini tayin etme hakkı"na dayanarak Gürcistan'dan bağımsızlığını talep etmektedir.

Güney Osetya için de aynı konu geçerlidir. Bir Oset tarihçi Mark Bliyev Osetlerin atalarının M.Ö. 16.-9. yüzyıllara ait Kafkasya'daki Kuban kültürünün kurucusu olduğunu iddia etmektedir.[5] Bliyev, bunun için 1865'te Tiflis idaresinin, bugünkü Güney Osetya'nın bulunduğu Gori bölgesinin tarihi hakkında hazırladığı rapora atıfta bulunmaktadır. Bu rapora göre Osetler bu bölgenin yerli halkıdır.[6] Bliyev bunu tespit etmek için M.Ö. 90-21 yıllarına ait tarihçi Diodorus Siculus'un aktar-

---

1 Ayrıntıları için bkz: Valeri Beygua, **Abhazya Tarihi,** çev. Mahinur Tuna, İstanbul, Asyayın, 1999, s. 28.

2 Seiichi Kitagawa, **Zakafkas-no Minzokumondaito Rekishikijutsu** [Transkafkasya'da Etnik Sorunlar ve Tarih Yazımı], Hirosaki, Hirosaki Üniversitesi, 1998, ss. 19-20. Özellikle Samırzakan'ın tarihi hakkında 1990 yılında Stanislav Lakoba ve Solomon Lekişvili arasında tartışmalar yaşanmıştır. Ayrıntıları için bkz: A.g.e., ss. 77-88.

3 Stanislav Lakoba, Oleg Bgajba, **İstoria Abkhazii: s Drevneyšikh Vremeh do Našikh Dney** [Abhazya Tarihi: Eskiçağdan Günümüze Kadar], Sukhum, Alašarbaga, 2007, ss. 320-321.

4 Beygua, a.g.e., ss. 147-148.

5 Mark Bliyev, **Yujnaya Osetiya v Kolliziyah Rossiysko-Gruzinskih Otnosheniy** [Rus-Gürcü Çatışmalarında Güney Osetya], Moskva, Izdatesltvo Yevropa, 2006, ss. 15-16.

6 A.g.e., ss. 18-19.

Scanned with CamScanner

dıklarından söz ederek Ermenistan ve Basra körfezinden doğuya doğru uzanan bölgede yaşamış Osetler'in Güney Osetya'ya M.Ö. 5. yüzyılda yerleştiğini ileri sürmektedir. Ayrıca Bliyev'e göre Gürcü Yıllıkları da hemen hemen aynı dönemde bölgede Osetlerin var olduğunu belgelemektedir. Bu yıllıklar Büyük İskender döneminde Gürcüler ve Osetlerin işbirliği yaparak Doğu Gürcistan ve Güney Osetya'da İberya Devleti'ni kurduğunu açıklamaktadır.[7]

16.-17. yüzyıllar ile ilgili Osetlerin yorumlarına bakarsak, Georgi Saakadze önderliğinde Gürcülerin Güney Osetya üzerinde hâkimiyet kurana kadar Güney Osetya'nın Gürcistan'a bağlı olmadığını iddia etmektedirler.[8] 18. yüzyılda Güney Osetya, devamlı Gürcülerin silahlı saldırılarına maruz kalmıştır. Gürcü Tavadlar 19. yüzyılda Gürcistan Rusya'ya ilhak edildikten sonra devletten destek alarak Güney Osetya'ya doğru kendi hâkimiyetini yaymaya başlamıştır.[9] Osetlere göre bu dönemde Osetler Gürcülere karşı sıkça silahlı direniş göstermiş ve Gürcüler ise bunu bastırmak için Osetlere katliam yapmıştır.[10]

1917 Devrimi'nden sonraki döneme baktığımızda Bliyev Osetlerin Gürcü şiddetine maruz kalırken Güney Osetya'nın Kuzey Osetya ile birleşerek Rusya bünyesinde yer almayı talep ettiğini ve bunun haklı olduğunu savunmaktadır.[11] Ayrıca Bliyev'e göre, Moskova Güney Osetya'yı bir özerk bölge olarak Gürcistan'a bağlayarak kendi "5. kolu" olarak Gürcistan'ı kullanmaya devam etmiş ve Gürcistan'a öncelik tanımıştır.[12] Böylece Osetler Gürcüler tarafından sömürülmeye devam etmiş ve 1980'lı yılların sonunda Zviad Gamsakhurdia iktidara geldiğinde Osetlere yönelik şiddeti ve asimilasyon çalışmaları daha da artmıştır.[13] Bunlara dayanarak Osetler Güney Osetya'nın "sömürgeci" Gürcü hâkimiyetinden ayrılma hakkına sahip olduğunu ileri sürmektedir.

Diğer yandan Gürcistan ise toprak bütünlüğü ilkesine dayanarak Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını kabul etmemektedir.

Gürcülere göre, günümüzdeki Abhaz nüfusu Abhazya'nın sadece küçük bir kısmında kalmıştır. Geçmişte Abhaz olarak tanımlanmayan bu nüfus, ancak Abhazlar bütün Abhazya'yı ilhak edince Abhaz olarak tanımlanmaya başlamıştır. Ortaçağda kurulan Abhazya Krallığı hakkında da Gürcüler, bu krallığın Abhazlar ve Megreller iki halk tarafından kurulan birleşik krallıkları olduğunu savunmaktadırlar.[14] Ayrıca Samurzakan'daki demografik yapı hakkında, 17. yüzyılda Abhaz Beyliği güneye doğru ilerlerken, Samurzakan bölgesindeki Megreller çiftçi olarak yaşamaktaydılar.[15] Bu yüzden o bölgede Gürcüce konuşulduğu ileri sürülmektedir.

Ayrıca Gürcü tarihçisi Geronti Gasviani Abhazların 11. yüzyıldan sonra Kuban bölgesinden göç etmiş olduklarını ve 12. yüzyıldan önce Abhazlara ait hiçbir yapıtın bulunmadığını ileri sürüyor. Ayrıca Abhazların kendisine ait Hristiyanlık terimlerine sahip olmadığını vurguluyor. Bir de Gasviani, Abhazya tarihi ile ilgili 5 soru sorarak Abhazya'nın bağımsızlığının haksız olduğunu savunmaktadır. Birinci olarak, 12. yüzyıl öncesinden beri Abhazya'da Abhazlar yaşıyorsa, neden Abhazya'daki yapıtlar ve yerlerin Abhazca adlarının olmadığını soruyor. İkinci olarak Abhazlar, Abhazya'daki gerçek yerli halk oluyorsa, neden onlar Hristiyan olmadığı hâlde Abhazya içinde çok

---

7 A.g.e., s.19.

8 A.g.e., s.27.

9 A.g.e., ss. 39-40.

10 A.g.e., ss. 43-44.

11 A.g.e., ss. 345-377.

12 A.g.e., ss. 379-380.

13 A.g.e., s. 393.

14 Kitagawa, a.g.e., s. 19.

15 A.g.e., 20.

Scanned with CamScanner

sayıda kiliselerin bulunduğunu sormaktadır. Üçüncü olarak Abhazlar, Eski Çağlardan beri gerçekten sahilde yaşıyorsa, neden Abhazcadaki balık adlarının az olduğunu soruyor. Dördüncü olarak Abhazlar, Abhazya'nın gerçek yerli halkı oluyorsa, niçin onların folklorunun Hristiyanlık ve Gürcü Kralları ile ilgili içerikleri kapsamadığını soruyor. Beşinci olarak ise Abhazya, gerçekten Abhazların ana vatanı oluyorsa niye Abhazya'da yaşayan bazı canlıların Abhazca adlarının olmadığını[16] sormaktadır. Gürcüler bunlara dayanarak Abhaz tarihi içinde Gürcü unsurlarının da oldukça önemli rol oynadığını ve Abhazların günümüzdeki Abhazya toprağına sonradan yerleşmiş olduğunu vurgulamakta ve bu yüzden Abhazya'nın Gürcistan'ın ayrılmaz toprağı olduğunu ileri sürmektedirler.

Güney Osetya hakkındaki Gürcü tarafının bakışı konusunda Mariam Lordkipanidze ve Georgiy Othmezuri'nin yorumu dikkate değerdir. Ancak 4. yüzyıldaki Arap ve 13. yüzyıldaki Moğol istilalarından sonra Osetler Gürcistan'a göç etmeye başlamıştır. 15. yüzyıldan itibaren devam eden yabancı güçler arasındaki çatışma ve iç savaş sebebiyle Gürcü nüfusu azaldığından dolayı Şida Kartli bölgesine birçok Osetler çiftçi olarak yerleştirilmiştir.[17] Güney Osetya terimi de Çarlık dönemine kadar kullanılmamıştır.[18] Çarlık döneminden sonra da Güney Osetya Özerk bölgesi kurulana kadar günümüzdeki Güney Osetya Gürcistan'ın Şida Kartli Bölgesi'nin bir kısmı olarak geçerdi. Lordkipanidze ve Othmezuri'ye göre günümüzdeki Güney Osetya'da 1922 yılında toplam 4.534 kişi vardı. Onlardan sadece 613'ü Oset'ti ve 1.436'sı ise Gürcü'ydü.[19] Ama bu dönemdeki bölgedeki Oset nüfusunun hızla artmasıyla bu bölgenin nüfus dengesi önemli derecede değişmiştir. Özellikle 20 Nisan 1922 tarihinde Şida Kartli Bölgesi içinde Güney Osetya Özerk Bölgesi'nin kurulduktan sonra bu bölgede Gürcüler azınlık haline düşmüştür.[20]

Osetlerin ayaklanmalarına karşı Gürcistan'ın eylemler konusunda da Gürcülere göre Gürcistan hükümetinin Osetlere karşı yaptığı eylemler Gürcistan devletinin toprak bütünlüğünü korumak için yapılmıştır. Hatta Osetlerin ayaklanmaları Rusya'nın Gürcistan'ın iç işlerine karışma girişimidir.[21] Bu çatışma sürecinde hem Gürcüler hem Osetler büyük zarar görmüştür. Bu çatışmadan sorumlu olan Oset Bolşevikleridir ve asla Gürcülerin "Osetlere yönelik soykırımı" değildir.[22] Ayrıca Gürcü tarafına göre, Güney Osetya Sovyet döneminde Osetler anadilde eğitim, kendi kültür-adetlerini koruma hakkı ve idari yönetim hakkı gibi tüm haklarına sahipti ve bu haklar eğitim ve kültür sahalarında somut şekilde uygulanıyordu.[23]

Yani Gürcülere göre Gürcüler tarafından Osetlere yönelik asimilasyon politikası ve soykırım hiçbir zaman gerçekleştirilmemiş ve Osetler Gürcistan içinde rahat yaşayabilmiştir. Ayrıca Osetler Güney Osetya'ya sonradan yerleştirilmiş ve bu bölgenin "titular" halkı değildir. Osetlerin bağımsızlık talebi Rusya'nın Gürcistan'ı karıştırma amacıyla yapılan siyasi hamlesidir.[24] Bu açıdan baktığımızda, Gürcüler Güney Osetya sorununu da Abhazya sorunu gibi Gürcüler "Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne karşı Rusya'nın tehdidi" olarak algılar ve "kendi kaderini tayin hakkı" ile alakalı olmadığını savunur.

---

16 Geronti Gasviani, **Abkhazeti: XIX Saukunis Bolosa da XX Saukuneši** [Abhazya:19.yüzyılın Sonu ve 20.yüzyılda], Tbilisi, Mematiani, 2004, s. 577.

17 Mariam Lordkipanidze ve Georgiy Othmezuri, "Osetiny v Gruzii [Osetler ve Gürcüler]", **Kavkaz i Globalizatsiya,** Cilt 1, Sayı 4, 2007, s.127-128; 131.

18 A.g.e., s. 133.

19 A.g.e., s. 135.

20 A.g.e., s. 133.

21 A.g.e., s. 134.

22 A.g.e., ss. 134-135.

23 A.g.e., s. 136.

24 A.g.e.

Scanned with CamScanner

Bunları özetlersek, Abhazya ve Güney Osetya "kendi kaderini tayin etme hakkı"na dayanarak Gürcistan'dan bağımsızlığı talep ederken Gürcistan ise "toprak bütünlüğü"ne dayanarak bu talebe karşı çıkmaktadır. Abhazya ve Güney Osetya sorunlarını Gürcü-Abhaz ve Gürcü-Oset ilişkileri seviyesinde incelediğimizde bu meselenin "toprak bütünlüğü" ve "kendi kaderini tayin etme hakkı" ile ilgili tartışma olduğunu, tarih ve uluslararası hukuk disiplinlerine dayalı olduğunu anlayabiliriz.

1.2. Gürcistan-Rusya ya da Batı-Rusya İlişkileri Bağlamında Abhazya ve Güney Osetya Sorunları

Abhazya ve Güney Osetya sorunlarını Rus-Gürcü ya da Rus-Batı ilişkileri seviyesinde baktığımızda bu mesele uluslararası ilişkiler, özellikle güvenlik bağlamında tartışılabilir.

Karadeniz'in güvenliği NATO'nun genişleme stratejisi Rusya'nın bu harekata karşı biraz da panik halinde tedbir almaya çalışması birleşince bölgeden ciddi anlamda endişe duyulacak gelişmeleri tetiklemektedir. Bu hadiseden en fazla Gürcistan zarar görmektedir. Abhazya Osetya krizleri bir anlamda Rusya NATO çekişmesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmıştır. Abhazya Osetyaya göre daha sağlam temellerde Gürcistan ile olan sorununu izah ve ifade edebilirken Güney Osetya ise sorunu izahta zorlanmaktadır. Güney Osetyanın öncelikleri Rusya'nın NATO'yu engelleyebilmek için yaptığı 8/8/2008 askeri harekatı neticesinde ortaya çıkmış bir sorun olarak tamamen güvenlik eksenli bir endişenin yansımasıdır. Ruslar NATO yayılmasını erteleyebilmek önüne bir set çekebilmek için Abhazya ve Osetya sorununu sürekli Gürcistan'a karşı bir ciddi koz olarak kullanmaktadır. NATO dolayısıyla ABD'nin bölgedeki beklentileri stratejileri Rusya'yı agresifleştirmekte Osetya Abhazya gibi eski SSCB sistemi içerisinde bir yönetim biçimi olarak sorunlu yerler diye işaretlenen yerlerde harekete geçirmektedir. Gürcistan'ın toprak bütünlüğü söylemi her ne kadar uluslararası hukuk açısından ve teamüller açısından geçerli bir söylem olmakla beraber eski SSCB sistemi içerisinde zaman zaman sorun üzerinden bölgeyi yönetmek kontrol altında tutma gerekçesiyle oluşturulan stratejiler açısından bakıldığında Rusya bu ilkeyi hiçe sayabilmektedir. Rusya'nın tutumu toprak bütünlüğü ilkesini eski SSCB coğrafyasında pek işletmek istememektedir. ABD Rusya'ya karşı strateji geliştirirken bu gerçeği görmemezlikten gelmektedir ve sürekli hata yapmaktadır. Rusya bu stratejiyi ilk olarak Karabağ'da uyguladı. Batı alemi Karabağ'ın Ermenilerin eline geçmesine Hristiyan iştiyakıyla ses çıkarmazken Rusya'nın gelecekte bu stratejiyi başarı ile uygulamasına bir anlamda destek olmuş oldular. Eğer Karabağ sorununda batı bloğu sorunun çözümünde konuyu kavrayabilselerdi bu gün Rusya bu sorunlu alanlar stratejisini başarılı bir şekilde uygulayamazdı.[25] Ayrılıkçı hareketler içerisine kendi sivil unsurlarını yerleştirerek kontrol etme uygulaması Rusya'nın Karabağ'da başlattığı ve en son da Ukrayna'da gerçekleştirdiği bir yöntemdir. Karabağ'da batı bu uygulamaya karşı çıksaydı şimdi ne Osetya ne Abhazya ne de Ukrayna krizi çıkmazdı. Güvenlik açısından Batı bloğu ile Rusya arasında devam eden gerginlik ve rekabet tehlikeli bir biçimde yükselerek özellikle Kafkasya'da devam etmektedir.[26]

2. Cavahetya Sorunu: Ayrılıkçılıktan Entegrasyona Doğru

2.1. Gül Devrimi'ne kadar Cavahetya'nın Durumu

Gürcistan'ın güneybatısında yer alıp Türkiye ve Ermenistan'la komşu olan Cavahetya Bölgesi'nde de etnik mesele mevcuttur. Bu bölgede Gürcü köylerinde ve şehirlerde yaşayan az sayıdaki Gürcüler hariç nüfusun tamamı Ermeni'dir.[27] Sovyetler döneminde bu bölgenin Tiflis ve

---

25 Hasan Oktay, " Kafkaslarda neler oluyor", http://www.kafkassam.com/kafkaslarda-neler-oluyor.html

26 http://www.kafkassam.com/rusiya-v%C9%99-nato-nun-qafqaz-savasi-baslanir.html (Erişim 20.09.2017)

27 Jonathan Wheatley "The Integration of National Minorities in the Samtskhe-Javakheti and Kvemo-Kartli Provinces of Georgia", **ECMI Working Paper,** Sayı 44, 2009, s. 5.

Scanned with CamScanner

Gürcistan'ın diğer şehirlerine ulaşım imkânı oldukça kısıtlıydı ve Gürcistan içinde neredeyse "izole edilmiş" durumdaydı. Bir de Ahılkelek'te Rus askeri üssü olduğundan dolayı Cavahetya'daki Ermeniler Gürcistan'dan daha çok Ermenistan ve Rus ordusu ile yoğun ilişkileri kurmuştur. Ayrıca bu bölgede ortak dil olarak Rusça kullanılmaktaydı ve Gürcistan'ın resmi dili olan Gürcüce'yi bilmeyenlerin sayısı da çoktur.

Gürcistan 1. Cumhurbaşkanı Zviad Gamsakhurdia tarafından yurtiçindeki Ermeniler ve Türkler gibi diğer gruplar "yabancı", "sonradan göç eden", "nankör konuk" ve "işgalci Rusya, İran ve Osmanlı yandaşı" olarak tanımlanmışlardır.[28] O, Gürcü milliyetçisi olarak bu görüşü benimsemiş ve sadece Gürcülerden oluşan bir etnik devlet olarak Gürcistan'ı inşa etmeye yönelmiştir. Bu bağlamda Gürcistan içindeki azınlıklara baskıcı politika uygulamıştır.[29]

Gerçekten de Hollandalı muhabir Laura Starink ile 1990 yılında yapılan mülakatta Gamsakhurdia Gürcistan içindeki Ermeniler ve Türkler hakkında şöyle söylemektedir:[30]

> *"Azerbaycan Halk Cephesi hoşuma gitmiyor, Gürcistan'a diş biliyorlar, bu toprakları kendi toprakları olarak görüyorlar. Pantürkizm teorisine göre Ermenistan ve Gürcistan diye ülke yok. Bu toprak Türklerin lebensraum'u. Azeriler için Ermenileri ve Gürcüleri ortadan kaldırmanın üç yolu var: Toptan yok etmek, topluca kovmak ya da Müslüman yapmak. Üçüncüsü imkânsız olduğu için ilk iki yolu uyguluyorlar. Ama Ermeniler de bizim topraklarımızı istiyorlar. Her yanımızdan düşmanlarla çevriliyiz. Ermeniler Tiflis'in Ermeni olduğunu ileri sürüyorlar. [...] Bunlarla anlaşmak imkânsız, çünkü hepsi saldırgan ve gözleri hiçbir şey görmeyen şovenistler."*

Yani Gamsakhurdia'ya göre hem Türkler hem de Ermeniler Gürcülerden devamlı olarak toprakları isteyen ve Gürcüleri yok etmeye çalışan açgözlü milletlerdir ve Gürcülerin ebedi düşmanıdır. Gürcistan ve Gürcülere karşı bu iki milletin tehdit olduğu açıktır.

Eduard Şevardnadze ise Gürcü milliyetçiliğinin Gürcistan'daki şiddetli etnik çatışmalar ve kargaşaya yol açtığını bildiği için, Gürcü milliyetçiliğini vurgulamamaya ve etnik sorunlar konusunda mevcut durumu devam ettirmeye yönelmiştir. Gamsakhurdia dönemindeki milliyetçi politikaları değiştirilmiş ve Şevardnadze Gürcistan içindeki Türklere ve Ermenilere Gürcüce'yi ve Gürcü kültürünü zorlamamıştır.

Şevardnadze, şiddetli etnik çatışmaların meydana gelmesi ve Gürcistan'ın parçalanmasından korktuğu için azınlıkların hakları ve entegrasyonu ile alakalı politikayı uygulamaktan kaçınmıştır. Onun tutumu Cavahetya'daki Ermenilere belli bir seviyede sosyokültürel özgürlüğü sağlarken, onların Gürcistan'ın ekonomik, toplumsal ve siyasal sürecinden dışlanmasına sebep olmuştur.[31] Onların Gürcüce'yi ve Gürcü kültürünü yeterince bilmemesi onların banka ve polis teşkilatı gibi kamu kuruluşları ve şirketlerde çalışma şansını sıfıra düşürmüştür. Bu yüzden bölgedeki Ermenilerin işsizlik oranı oldukça yüksekti ve birçok insan Rusya gibi ülkelere çalışmaya gitmiştir.[32] Ayrıca

---

28 Laurence Broers, "Filling the Void: Ethnic Politics and Nationalities Policy in Post-Conflict Georgia", **Nationalities Papers,** Cilt 36, Sayı 2, 2008, ss. 285-286; Ronald Grigor Suny, "Elite Transformation in Late-Soviet and Post-Soviet Transcaucasia, or What Happens When the Ruling Class Can't Rule?", **Patterns in Post-Soviet Leadership,** T. J. Colton ve diğ. (der.,) London, Westview Press. 1995, s. 154.

29 Hasan Oktay, "Türkiye'nin Doğuya Açılan Kapısı Kafkasya'ya Stratejik Bakış", **Yeni Türkiye,** Sayı 56, 2014, s. 435.

30 Laura Starink, "Bizim Yolumuz İç Savaştan Geçer: Gürcü Milliyetçisi Zviad Gamsakhurdia ile bir Röportaj", **Kafkasya Gerçeği,** Sayı 3, 1991, s. 12.

31 Wheatley, a.g.m., s. 52.

32 A.g.e.

Scanned with CamScanner

2007 yılına kadar, Ahılkelek'te var olan Rus askeri üssü, Cavahetya'daki Ermenilerin önemli gelir kaynaklarından biriydi.[33] Bu açıdan onlar Gürcistan'dan apayrı bir sistem içinde yaşıyorlardı.

Eğitim konusunda Şevardnadze döneminde Cavahetya'daki okullarda kullanılan ders kitapları doğrudan Ermenistan'dan ithal edilirdi ve Gürcistan'da hazırlanan ders kitapları pek yaygın değildi. Medya konusunda da Cavahetya'daki Ermeniler ise Gürcü kanallarından daha çok Ermenistan ve Rusya kanallarını halen tercih etmektedir.[34] Böylece Gül Devrimi'ne kadar Cavahetya'daki Ermeniler Gürcistan'dan daha çok Ermenistan ve Rusya'nın yoğun etkisi altında kalmaktaydı.

2.2. Günümüzde Cavahetya Ermenileri: Entegrasyona Doğru

2003 yılındaki Gül Devrimi'nde sonra Mihail Saakaşvili Gürcistan'ın yeni Cumhurbaşkanı olarak seçilmiş ve Şevardnadze istifa etmiştir. Saakaşvili'nin en önemli hedefi ulusal birlikteliği ve toprak bütünlüğünü sağlamak ve Gürcistan'ı sivil ulus-devlete dönüştürmekti. Amerika'da eğitim gören Saakaşvili, sivil ulus-devlet olan Amerika'nın yapısını bildiği için, Amerika gibi birçok etnik-dini grupları barındıran Gürcistan'ı Gürcü milliyetçiliğine dayanmayan sivil ulus-devlete dönüştürmek gerektiği kanaatindeydi. Başka bir deyişle, Saakaşvili Gürcistan sınırı içinde yaşayanları Gürcü olarak tanımlamak yerine "Gürcistanlı, Gürcistan vatandaşı" olarak nitelendirmeyi amaçlamıştır.

Saakaşvili yurtiçindeki Ermeniler ve Türkleri Gürcistan'ın yapısına entegre etmek için çaba harcamış ve Gürcistan'ın siyasi, hukuki ve idari yapılarını Batı seviyesine kadar geliştirmek için eğitim ve siyaset alanlarında büyük ölçekli reformlar uygulamıştır. Rüşvet ve yolsuzluk önemli derecede azalmıştır. Böylece Gürcistan'ın durumu demokratik seçimler düzenlenebilecek kadar ilerlemiştir.[35]

Bir de bu dönemde Gürcistan devlet kanalı olan Pirveli Arkhi (1. kanal) azınlıkların kültürel haklarını koruma amacıyla haber programı "Moambe"nin 10 dakikalık Ermenice, Azerbaycan Türkçesi, Abhazca, Osetçe ve Rusça çevirisini yayınlamaya başlamıştır.[36] (Daha sonra süre 20 dakikaya uzatılmıştır)

Eğitim ve bilim alanlarında, Batı ülkelerinin güçlü etkisi altında olan genç aydınların bağımsız medya ve STK'lar üzerindeki etkisi büyümeye başlamıştır.[37] Onlar geleneksel aydınların oluşturduğu ulusal kimlik, ideoloji, "adetler" ve bilimsel söylemlere eleştirel şekilde yaklaşmaktadırlar. Onların yaklaşımı genel olarak çoğulculuk, liberal demokrasi ve modern sivil ulusal kimlik algısına dayanmakta ve Gürcü olmayan azınlıkların Gürcistan'ın yapısı içinde hareket etmesine daha kapsayıcı şekilde bakmaktadır.[38] Gerçekten de tarih yazımı ve eğitimde Gürcistan'daki halkların birlikteliği ve her milletle barışı oluşturma gibi kavramlara değer verilmeye başladı ve azınlıklara karşı dışlayıcı ifadeler önemli derecede azalmıştır.[39]

---

33 Timuçin Kodaman ve Adem Ali İren, "Gürcistan Ulus İnşa Çabalarının Önünde Bir Engel: Cavaheti Ermenileri", **Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi,** Cilt 5, No. 2, 2013, s. 70.

34 Tobias Akerlund, "National Minorities and the Media Situation in Georgia", **ECMI Working Paper,** Sayı 52, 2012, s. 18; 23.

35 Oktay, a.g.m., s. 437.

36 Broers, a.g.m., s. 286.

37 Broers, a.g.m., s. 286.

38 A.g.e., s. 286-287.

39 bkz: Bejan Horava ve Zaza Tsurtsumia, "Rus İşgali ve Abhazların Göçü", **Pirosmani,** Sayı 6, 2008, ss. 25-28; Tsurtsumia, **Apkhazeti Ruset-Osmanletis Urtierbobaebshi** [Rusya-Osmanlı İlişkileri içinde Abhazya], Tbilisi, Meridiani, 2012.

Scanned with CamScanner

Gürcistan tarihi ders kitaplarını hazırlarken de, Tiflis'te yaşayan Abhaz kökenli tarihçi Giorgi Ançabadze (Açba) gibi Gürcü olmayan akademisyenler katılmaya başladı ve başka etnik gruplara karşı düşmanlığı yerleştiren ifadeler önemli derecede azaltılmıştır. Mesela, Türk-Müslüman devletleri hakkındaki olumsuz ifadeler ve terimler azalmış ve Gürcistan tarihi ders kitaplarındaki Türk-İslam ve Ermeni imajı daha yumuşak ve objektif olmuştur.[40] Böylece Saakaşvili ve genç aydınlar Gürcüler ve diğer milletler arasındaki ilişkileri yumuşatmaya ve modern liberal demokrat devlet olarak Gürcistan'ın ulusal birliğini pekiştirmeye çaba sarf etmiştir.

Aynı zamanda Gürcistan hükümeti Ermeniler ve Türkleri entegre edip Gürcistan'ın siyasal, toplumsal ve ekonomik sürecine katıltmak için Borçalı ve Cavahetya içindeki Gürcüce eğitimini güçlendirmeye başlamıştır. 2004'te resmi okul sistemi ve dil eğitiminin reformu önerilmiştir. Genel eğitim hukuku önerisine göre, Gürcistan'ın devlet dili Gürcüceyken, azınlık dillerinde eğitim hakkını da tanınmaktadır. Bu bağlamda, siyasetçiler azınlıkların daha yüksek seviyedeki entegrasyonu için temel derslerin Gürcücede verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.[41] Mayıs 2009'da Tolerans ve Sivil Entegrasyona dair Ulusal Görüş onaylanmıştır. Bu görüş azınlıklara yönelik okul-öncesi, genel ve yüksek eğitimler, Rusçanın yerine Gürcücenin ortak dil olarak yer alması, azınlıkların dillerinde eğitim hakkı ve azınlıklara yönelik meslek-yetişkin eğitimine odaklanmaktadır.[42]

Eğitim reformu sürecinde, Gürcistan hükümeti okulun sayısını azaltmış ve kalan okulların kalitesini yükseltmeye başlamıştır. Ayrıca 2006-2008 yılları arasında Cavahetya ve Borçalı'daki birçok Ermeni ve Türk okullarına Batı ülkelerinin desteğiyle tadilat yapılmıştır.[43]

Gürcüce eğitim konusunda, Gürcistan Milli Eğitim ve Bilimler Bakanlığı Gürcü olmayan halklar için yeni ders kitapları hazırlamaya başlamıştır. 2005 yılında Gürcüce ders kitabı "Tavtavi" bu bakanlığın insiyatifi ile hazırlanmış ve bu kitaplar 2006'dan itibaren 7., 8. ve 9. sınıflara bedava olarak dağıtılmıştır.[44] Daha sonra ise 12 seviyeden oluşan ders kitabı "Kartli Ena" Cavahetya ve Borçalı'daki Ermeni ve Türk okullarında kullanılmaya başlamıştır. Tek dile dayalı yaklaşım sıkça eleştirilmesine rağmen, bu çaba azınlıkların Gürcüce yetenekleri ve Gürcüce eğitimini geliştirmek için önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Müfredat da dramatik şekilde değiştirilmiştir. Saakaşvili döneminden önce Borçalı ve Cavahetya'da haftada verilen Gürcüce dersinin saati 2 iken Reformdan sonra ise Gürcüce dersi her sınıfta haftada 4-5 saat verilmeye başlamıştır. Rusça dersi ise günümüzde de hala vardır, fakat bu dersin önemi Şevardnadze dönemine göre azalmış durumdadır.[45]

Ders kitapları konusunda, Cavahetya ve Borçalı'daki Ermeni ve Türk okullarında kullanılan ders kitaplarından sadece Azerbaycan Türkçesi / Ermenice, Azerbaycan / Ermeni edebiyatı ve incesanat ders kitapları Ermenistan ve Azerbaycan'dan ithal edilmektedir. Diğer ders kitapları ise günümüzde Tiflis'te basıldıktan sonra Azerbaycan Türkçesine / Ermeniceye çevrilmektedirler.

Ayrıca 12. sınıf Gürcistan tarihi ders kitabının son kısmında Gürcü tarihinden başka Azerbaycan ve Ermenistan gibi komşu ülkeler ile ilgili bölümler de yer almaktadır. Azerbaycan ve Ermenistan ile ilgili kısımda Ermeni Meselesi ve Karabağ Sorunu ile ilgili açıklamalar fazla yer

---

40 bkz: Giorgi Anchabadze, Gela Gamqvelidze ve diğ., **Sakartvelos Istoria IX Klasi** [Gürcistan Tarihi 9. Sınıf], Tbilisi, Logos Presi, 2008; Vaja Neidze, Mzia Surguladze ve diğ. **Sakartvelosa da Msoplios Istoria / Geograpia-VIII Klasi** [Gürcistan ve Dünya Tarihi / Coğrafya 8. Sınıf], Tbilisi, Logos Presi, 2007.

41 Broers, a.g.m., s. 296.

42 Salome Mekhuzla ve Aideen Roche. "National Minorities and Educational Reform in Georgia", **ECMI Working Paper,** Sayı 46, 2009, s. 7.

43 A.g.e., s. 9-10.

44 A.g.e., s. 12.

45 Yazarın Memed ile görüşmesi, Kösalı Köyü, Gardabani, 06 02. 2014.

Scanned with CamScanner

almamakta[46] ve tarih yazımında da hem Ermeniler hem de Türklere özen göstermeye çalıştıkları görülmektedir. Mesela 1915 yılındaki Ermeni tehciri hakkında "Ermeni tarih yazımında Ermeni Soykırımı olarak tanınır" ifadesi kullanılmaktadır. Bu ifadeyi kullanmakla "Ermeni Soykırımı" ifadesinin ancak Ermeniler tarafından benimsendiğini ima ettiği ve Gürcistan içindeki hem Ermenilere hem de Türklere hassasiyet gösterdiği görülmektedir.[47]

Ayrıca 2009'dan 2012'ye kadar Gürcistan Devlet Kanalı'nın Rusça kanalı Pervaya Kavkaza Gürcistan'ın görüşünü yurtiçindeki azınlıklar ve Kuzey Kafkasya'ya yaymak için faaliyet etmekteydi. Bu kanal kapanmadan önce bölgedeki hem Ermeniler hem Türkler tarafından yaygın şekilde izlenirdi ve bölgedeki Ermeniler üzerindeki Ermenistan'ın etkisini önemli derecede engellerdi.[48]

Diğer yandan, Gürcistan hükümeti Ermeniler ve Türkler arasında kavga ve çatışma çıkmadığı müddetçe yurtiçindeki Ermeniler ve Türklerin "Ermeni Meselesi" ve "Hocalı Katliamı" ile ilgili faaliyetlerine devlet müdahale etmiyor. Mesela hem 2015 yılında Ermenilerin düzenlediği "Ermeni Soykırımı" protestosuna hem de 2017 yılında Tiflis'te Türkler tarafından düzenlenen "Hocalı Soykırımı" ile ilgili faaliyetlere Gürcistan hükümeti göz yummuştur.[49]

Gürcistan hükümetinin çabaları ve Cavahetya ve Tiflis arasındaki ulaşımın kolaylaşması son dönemde Cavahetya'daki Ermenilerin durumunu yavaş yavaş değiştirmektedir. Ayrıca Ermenistan ve Gürcistan arasındaki eğitim-ekonomi konusundaki uçurumu da bölgedeki Ermenileri etkilemektedir. Gerçekten de son dönemde Cavahetya'daki Ermeni öğrenciler Ermenistan'daki üniversitelerin yerine Tiflis'tekilerde okumayı tercih etmektedir. Bu bölgeden geçen boru hatları da bölgedeki Ermeniler için ekonomik çıkarları doğurmakta ve bu durum bölgedeki Ermenileri Tiflis'e yönlendirmeye katkı sağlamaktadır. Ayrıca Bakü-Tiflis-Kars demiryolların açılmasının hem Cavahetya bölgesine büyük ekonomik kâr getirmesi hem de Tiflis'e ulaşımın daha da kolaylaştırması beklenmektedir. Bu açıdan bakarsak Cavahetya meselesi günümüzde eski zamana göre daha sakinleşmiş haldedir.

Sonuç

Birçok dini ve etnik grupları barındıran Gürcistan'da Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra çeşitli etnik sorunlar meydana gelmiş ve onlardan en şiddetlisi Abbhazya ve Güney Osetya sorunlarıdır. Bu meseleler toprak bütünlüğü ve kendi kaderini tayin etme hakları üzerindeki sorun olarak görünürken, Batı ülkeleri ve Rusya'nın müdahalelerinden dolayı jeopolitik-güvenlik meselesi olarak da gündemdeydi ve son olarak 2008 yılında Gürcistan Krizi ortaya çıkmıştır.

Ayrıca Cavahetya sorunu da Gürcistan'ın güvenliğini tehdit eden bir mesele olarak gündeme gelirdi. Sovyetler döneminden beri bu bölgede Gürcistan hükümetinin etkisi azdı ve bölgedeki Ermeniler Rusya-Ermenistan ile ilişkilerini daha sıkı tutmaktaydı. Fakat Gül Devrimi'nden sonra ise Gürcistan hükümeti bu bölgeye yönelik politikaları yoğunlaştırmakta ve bölgedeki gelişmelerin etkileriyle de Cavahetya Ermenileri Tiflis'e entegrasyonu hızlandırmaktadır.

Bu açıdan bakarsak, Gürcistan'da birçok etnik gruplar varken şu an mevcut olan büyük sorunların sadece Abhazya ve Güney Osetya sorunları olduğunu ve diğer sorunların ise yavaş da olsa sakinleşmeye ve çözüme doğru ilerlemekte olduğunu söyleyebiliriz.

---

46 Nino Kighuradze, Revaz Gaçeçiladze ve Giorgi Sanikidze, **İstoria Me-12-e Klasi** [Tarih 12. Sınıf], Tbilisi, Bakur Sulakauri, 2012, ss. 284-290.

47 A.g.e., s. 288.

48 Onnik James Krikorian, "Karabakh: the View From Georgia", **Opendemocracy.net,** https://www.opendemocracy.net/od-russia/onnik-james-krikorian/karabakh-view-from-georgia (Erişim 15. 04. 2016).

49 Yazarın Rüstem ile görüşmesi, Tiflis, 31 Ekim 2016.

Scanned with CamScanner